

ZLOČINI NAD DJECOM

/Dr. Muhamed Šestanović: “Zločini nad psihičkim integritetom djece”, izdavač: Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo 2000, 209 stranica/

Već je poznato, domaćoj i međunarodnoj javnosti, da su za vrijeme agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu 1991.-1995. godine počinjeni brojni masovni i pojedinačni zločini. Mnogi zločini su na razne načine već dokumentirani.

Autor ove studije istraživao je zločine nad djecom. Pošao je od značaja ove populacije za budućnost jedne zemlje. Djeca su, kako ističe u predgovoru svoje studije, najdragocjenije što jedna zemlja ima. Prihvatljiva budućnost se zasniva na zdravom djetinstvu. Bez zdrave mladosti država nema budućnosti. Uništiti mladost znači uništiti joj budućnost.

Mnogobrojni zločini počinjeni su upravo nad djecom. Prema izvještaju UNICEF-a, iz avgusta 1994. godine, u Bosni i Hercegovini ubijeno je 16.614 djece, ranjeno je 34.351, a teže 18.360 djece. Koliko ih je tek mentalno dezintegrirano? Na ovo pitanje dat je odgovor u ovoj studiji.

Najveća količina i raznovrsnost oblika ratnog nasilja koje se sručilo na Bosnu i Hercegovinu, od Drugog svjetskog rata do danas, ostavilo je teške posljedice na mentalno zdravlje Bosanaca i Hercegovaca. U najnovijem izvještaju Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) iznesen je podatak da više od milion i sedamsto hiljada Bosanaca i Hercegovaca još nosi posljedice rata na svom psihičkom integritetu.

Knjiga dr. Muhameda Šestanovića ukazuje na dimenzije počinjenog zločina nad psihičkim, a donekle i moralnim integritetom djece Bosne i Hercegovine. Autor je šest godina istraživao zločine nad djecom počinjene za vrijeme agresije na Bosnu i Hercegovinu.

Ovo vrijedno djelo podijeljeno je u četiri dijela:

- Psihička trauma – entitet psihičkog dezintegriteta;
- Teorijske i metodološke osnove istraživanja psihičke traume kod djece;
- Zločini nad psihičkim integritetom – rezultati istraživanja, te
- Značaj istraživanja zločina – zaključci i preporuke.

Posebno su važni i zanimljivi rezultati istraživanja dr. Muhameda Šestanovića koje je izložio u okviru tri poglavlja ove knjige: Oblici ratnih nasilja ili primijenjenih zločina za vrijeme agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu; Zločini nad psihičkim integritetom – obim narušenosti i Posljedice zločina nad moralnim integritetom.

U knjizi su dati i rezimei dvadeset studija pojedinačnih slučajeva, kao primjeri teških zločina koje su preživjela djeca Bosne i Hercegovine.

Pored tabelarnih i grafičkih prikaza rezultata istraživanja, knjiga je ilustrirana i fotosima.

Iz ove studije iznijećemo samo nekoliko od mnogobrojnih istraživačkih nalaza.

Ratni zločini počinjeni u Bosni i Hercegovini su, u odnosu na predratni period, za trista pedeset puta povećali broj djece sa težim psihičkim tegobama. Djeca koja su iskusila ratna nasilja nose duboke interpsihičke konflikte, kojih često nisu svjesni. Odrasli ih često i ne razumiju. Simptomi koji su vidljivi kod takve djece nisu za laike tako važni, ali psihičko stanje kojeg opisuju dugotrajno narušava kvalitet dječijeg života. Dijete pati, a da često nismo ni svjesni njegove patnje. Ono što je najgore, ta patnja može trajati desetljećima, pa, čak, postati i transgeneracijska. Na tako ozbiljnu pojavu upozorava nas ova studija.

Posebno teške psihičke posljedice ostavila je separacija djece od roditelja. To su ona djeca koja su živjela u izbjeglištvu, a roditelji na ratom zahvaćenom prostoru.

Mada je agresija na Bosnu i Hercegovinu psihološki međusobno udaljila tri njena konstitutivna naroda, ipak nije uspjela da svijest mladih učini fašistoidnom.

Moralna svijest mladih nije ni tokom ni poslije agresije dovoljno izdiferencirana. Znak je to njihove duševne praznine. Njihova duša je prazna. Opustošena je. Da li postoji veći zločin, pita se autor studije.

Dr Muhamed Šestanović komparira broj i vrste ratnih zločina koji su počinjeni nad djecom u raznim vremenima i na raznim prostorima.

Konstatuje da su bosansko-hercegovačka djeca iskusila, u prosjeku, znatno veći broj težih zločina nego djeca u libanskom, kuvajtskom i drugim ratovima vođenim od 1945. godine do danas. Pored ovakvog stanja Bosna i Hercegovina nema strategiju detraumatizacije naše mladosti. U njoj, za sada, ne postoji niti jedna asocijacija koja bi ujedinila istraživače, terapeute i žrtve.

Mada joj to nije primarna namjera, studija nas, ipak, upoznaje sa strateškim putevima očuvanja mentalnog zdravlja ako bi se suočili sa preplavljujućim nasiljima, kao što su to ratna nasilja. Studija sadrži i prijedlog socijalnog okvira u kojem bi se najefikasnije moglo pomoći žrtvama ovih oblika zločina.

Autor je istraživanja metodološki postavio tako da nas istraživački uzorak i metod istraživanja ohrabruje da ni u jednom momentu ne posumnjamo u dobivene podatke i izvedene zaključke. Istraživanje je izašlo iz lokalnih okvira i obuhvatilo je široki prostor Bosne i Hercegovine. Moguće je istraživanja periodično ponavljati i vidjeti da li pojava opada ili ima tendenciju rasta. Također, primijenjeni metodi i istraživački instrumenti omogućuju da svaki čitalac može kod sebe ili onih koje dobro poznaje utvrditi stepen psihičke dezintegracije.

Alaga Dervišević